

TARNÓCZI LÁSZLÓ

Az adakozó báró, Liphay Antal

A nemesi címet kiérdemli vagy örökli az ember, ám a nemesi gondolkodást tanulja, generációk példáján keresztül sajátíthatja el. Szécsény új díszpolgára, báró Liphay Antal szerint távlatokban kell gondolkodnunk, az élet és a környezet, a múlt értékeinek megőrzésével, a jelen szolgálatában – szebbé formálva az eljövendő generációk jövőjét. Budapesti látogatásának megszervezéséért a kommunikációs szakembernek köszönetet mondott már többek közt az Egyesült Államok egykori nemzetbiztonsági tanácsadója és külügyminisztere, a Nobel-békedíjas Henry Kissinger, a Ford autógyár igazgatóságának elnöke, W. C. Ford Junior,

de elismerően szólt róla az elődjének, Mindszenty József hercegprímásnak az emléke ápolásáért Paskai László is. Az utolsó magyar király unokája, Habsburg György pedig a családjának tett szolgálatakat köszöni neki, s a történelem, a kultúra és az integráció értéktámogató jó példájának tartja Liphay Antal munkásságát. A felmenőinek cselekedeteit jól ismerő és tisztelő kommunikációs szakember idén Székelyföldön és Palócföldön is rangos elismerésekben részesült.

Liphay Antal szüleinek nehéz sorsot rótt az élet: már a házasságkötésük is menekülés közben, a második világháború végén történt. Hollandiában, rokonoknál kaptak menedéket, ahol azonban néhány évvel később – miután az egykori gyarmatokról az ottani politikai változások miatt sokan kénytelenek voltak visszatelepíteni az anyaországba, melynek a befogadóképessége egyre szűkült – választás elé kerültek: Chile vagy Dél-Afrika lesz az otthonuk.

Mindeközben itthon pedig már egy olyan új társadalmi rend volt kialakulóban, amelyben a nemesek számára nem maradt hely. A Liphay család kastélyait is rekvirálták, Antal több rokonát pedig megölték, halálba hajszolták vagy méltatlan helyzetekbe hozták. A Hollandiából is távozni kény-

szerült szülők ekkor döntöttek úgy, hogy az akkor hároméves gyermekükkel nagy útra kelnek – remélve, hogy a világ távoli szegletében, Chilében majd nyugalmat találnak.

A Liphay család származását a XIII. század elejére vezethetjük vissza. Birtokukban volt Kisfalud és Lubelle, innen származik az előnevük, kisfaludi, lubellei báró Liphay. Lubelle egyébként még ma is létező falu a Felvidéken, Kisfaludot azonban már hiába keressük a térképen. A család egyik kiemelkedő őse, Liphay Imre, akinek a Garam völgyében volt gyönyörű vára, s a család birtokához tartozott Liptagerge, a mai Egyházasgerge is. Egy Liphay alkapitány a szécsényi várban teljesített szolgálatot, és a kastélyépítő Forgách felesége, Mária is Liphay volt.

A családi gyökerek sok-sok szálával kapaszkodik ő Palócföldbe, ám egy másik szálát hozzájuk Erdélyben vehetünk fel, a szárhegyi gróf Lázár Margit, Antal dédnagyanyja révén. S hogy a Kárpát-medence e két távoli pontját összekössük, ahhoz kerülnünk kell egy nagyot, ugyanis a nagyszülők a háború idején, a keleti frontvonalak fenyegetettségében a bánáti birtokról, Lovrinból érkeztek Szécsénybe, 1944-et írtunk akkor.

A tudós báró, Liphay Béla épp a gyökerek miatt vásárolta meg utolsó tulajdonosként ezt a kastélyt. Antal édesanyja, Velics Ilona szintén szécsényi kötődésű. Haynald bíboros, Erdély püspöke Szécsényben született, testvére, Haynald Terézia Velics Antalhoz ment férjhez, vagyis Haynald bíboros Antalnak egy ük-ük nagybácsija. Az ő tulajdonuk volt az úgynevezett „kis kastély”, a ma Paradisóként ismert bástya és a Gesztenyész-kert épület-együttese, ami bizony sokat változott az utóbbi évtizedekben.

Liphay Antal kora ifjúsága óta önállóan élt, ferencesek nevelték, édesanyja ugyanis a súlyos betegsége miatt hosszú ideig kórházba kényszerült. Antal tehetséges rajzolóként műszaki rajzolással kereste a kenyerét, majd a reklámgrafika felé fordult, végül kommunikációs területen épített karriert nagyvállalatoknál. Vezető filmgyártó vállalat és a legnagyobb chilei regionális médiahálózat igazgatótanácsának volt tagja, valamint a kormány társadalmi kommunikációs igazgatóságának tanácsosa, 1981 és 1987 között pedig Chile kulturális és sajtóattaséjaként szolgált Ausztriában, Németországban és Romániában. Spanyolul anyanyelvi szinten, németül, angolul és magyarul folyékonyan beszélt. A rendszerváltás után, 1990-ben telepedett haza, Magyarországra.

A Palócföld testvérlapjában, a Székelyföldben, a Magyar Örökség-díjas Oláh Gál Elvira sokat foglalkozott már a történelmi családokkal, így ismerkedett meg Liphay Antallal is. Idézzünk a kulturális folyóirat XVII. évfolyam 1. számából (2013. január, 61–79. oldalán) olvasható cikkből a családról és az interjúból:

„A Lázár család egyike a legjelentősebb székely családoknak. A csíkszéki főkirálybírói tisztség századokon át megillette a családot. Lázár István 1530-ban Csík, Gyergyó és Kászon főkirálybírájának tartatik, és ennek részére építék a székbeli székelyek a szárhegyi kastélyt” – olvashatjuk a „Nagyivánban”. Miután édesanyja, Lázár Druzsina és édesapja, Bethlen Farkas meghalt, Marosillyéről Szárhegyre költözött nagybátyjához, Lázár Andráshoz. Anyjuk halála után Lázár András saját fiaival együtt nevelte tovább a fiúkat, Gábort és Istvánt. Mint rokona és gyermekkori játszótársa, Bethlen Gábor fejedelemnek kedvelt embere volt Lázár István, a fejedelem első rendű aulæ familiaris-nak, udvarnokának nevezte ki. Szász-Erked és Oláh-Solymos fele részét nejével együtt vásárolta, másik felét pedig adományból kapta Bethlen Gábortól. Szárhegyen, a Sármány (Szármány) nevű hegyre, oda, ahol már korábban kápolna állt, ferences barátokat telepített és kolostor építésére telket adományozott. Utóda ugyan részt vett a fejedelmi székért folytatott harcban, ezért elveszítette birtokait, de VI. Lázár Ferenc Apafi fejedelemtől visszaszerezte a Lázár István politikai bűneiért elkobzott javaknak reá eső részét. VI. Ferenc 1702-ben I. Lipót királytól grófi rangot kapott, ám a Rákóczi-szabadságharcban való részvételéért Bécs meg is büntette, mert a szárhegyi kastélyt a császári katonaság felgyújtotta. István Moldvába menekült, javait elkobozták. Steinville főhadi kormányzó, a Mikó vár újjáépíttetője, rendeletben visszaadta 1711-ben, ugyanekkor visszakapta a pircsikei szoros után járó vámot is, amelyet még ősei nyertek az erdélyi fejedelmektől, de utóbb felsőbb rendeleteknél fogva ismét elvesztette azt, s úgy látszik, kárpótlást sem nyert érte. Még egy dátumot jegyezzünk meg történetükből: Lázár László, aki Szárhegyen született, 1730. aug. 7-én Meggyesfalván nőül vette az erdélyi főkormányzó gr. Kornis Zsigmondnak Bálinti Zsuzsannától született leányát, Zsuzsannát. Fia, Antal örökölte birtokait, kinek ágát Nagy Iván „medgyesfalvi Lázár” ágának nevezi, megkülönböztetésül a többi ágaktól. A hivatalos családtörténetekben csak a két főág létezik: az idősebb „Gyalakúti” és az ifjabb „Szarhegyi” ág, amely elnevezéseket a család előnévül is használta. A szárhegyi ágon haladva jutunk el gróf Lázár-Bors Margitig, akinek dédunokája a mai kastély egyik örököse, Liphay Antal.”

A szerző Antallal a Liphay család lubellei ágát is alaposan végigveszi, s felidézti vele a szülők kálváriáját is, melynek szomorú végállomása, hogy édesanyja a halála előtt két hónappal itthon járt, s miután megtudta, hogy halálos beteg, szeretett volna végleg hazajönni, itthoni földben pihenni. Mivel családjának minden vagyonát elkobozták, nem volt hova mennie. Antal kérelmezte a kastély kezelőjénél, az akkori megyei önkormányzatnál, hogy édesanyját engedjék itthon méltó módon meghalni: adjanak számára helyet a szécsényi kastélyban, hogy legalább élete utolsó napjaiban a saját környezetében lehessen, de ezt 2003-ban (!) megtagadták tőle. Mondván, ez precedenst teremtene. Antal édesanyja így néhány hónappal később Chilében halt

meg, a hamvait 2003. szeptember 19-én temették el Kápolnásnyéken, a kitelepítésben elhunyt szülei mellé. Antal édesanyjának családjára tragikus sorsot szánt az élet. Az idős szülők a kitelepítésbe behaltak, fűtés és gyógyszerek nélkül nem éltek túl a körülményeket. Nagybátyját valahol Magyarország északi részén megölték, eltűntté nyilvánították. Másik nagybátyját, Végh Gyulát saját házában, az ÁVO-sok lötték le. Antal először 1974 szeptemberében járt Magyarországon. Családjának a még élő tagjaival szeretett volna találkozni. Két nagyanyjából már csak egy élt, Eugenie nagymama, a született Odescalchi hercegnő. Őt szerette volna látni, vele akart beszélgetni. Amikor találkoztak, Szécsényben, már a Kossuth utcában lakott. Antal magyarul már csak néhány szóra emlékezett, németül beszélgettek. Könyvet írt az életéről. Sajnos a halála után adták ki és az eredeti kéziratot átszerkesztették 1987-ben.

– 1992-ben, amikor az első Mindszenty Emlénapot tartottuk Felsőpéntényben, a szentmise kezdete előtt hosszasan ismertettek egy dokumentumot az ÁVH-nak a katolikus papok ellen elkövetett bűntetteiről, közte az utolsó papi gyilkosságról, ami 1974-ben, pontosan abban az évben történt, amikor először látogatott Magyarországra – emlékszik vissza Liphay Antal. – Az ebéd után nagyanyámmal együtt elmentünk megnézni a szécsényi kastélyt. Nagyon nem tetszett neki, ahogyan azt restaurálták, az épület színét nem tartotta megfelelőnek, nagyon távol állt a „schönbrunni sárgá”-tól. Utána meglátogattuk a papot. Érdekes élmény volt. Életemben ő volt az első pap, aki képes volt azt állítani, hogy Mindszenty bíboros sokat ártott Magyarországnak. Nem tudtam hinni a fülemnek, annyira mást vártam egy paptól. Mennyire szomorú, ahogyan a kommunista diktatúra hatott sok magyarra... Szécsényi látogatásom után utazásom következő betervezett állomása Bécs volt, ahol a Pázmáneumban egy audiencia keretében fogadott Mindszenty József hercegprímás – felejthetetlen élmény volt a számomra.

– *Gyermekeinek mit adott át magyarságtudatból?*

– Több házasságból hat gyermekem van, három Chilében és három Ausztriában született. Utóbbiak édesanyja félig magyar volt, tehát bennük van magyar vér. Látogatóba jönnek Magyarországra, már a közelség miatt. A mai telekommunikációs rendszereknek köszönhetően nagyon szoros a kapcsolatom minden gyermekemmel, unokámmal.

– *Hogyan látja osztályának mai társadalmi szerepét?*

– Hosszú és nehéz, bonyolult idő után a mi osztályunknak, ha szabad így nevezni, amelyik annyit szenvedett, és tulajdonképpen felőrldött két nemzedéke, azt hiszem, időre van szüksége, hogy ismét önmagára találjon, és nem kevés időre ahhoz, hogy feldolgozza mindazt, ami történt, és létrejöjjön a béke. Onnan kezdve, hogy megvalósul a belső nyugalom a lelkekben, akkor lehet gondolni arra, hogy hogyan lehetne szolgálni valamilyen formában. Nem szabad elhamarkodni és azt gondolni, hogy ennek az osztálynak sürgősen valamiféle szerepet kell „kiosztani” vagy vállalni. Át kell

gondolni mindazt, ami történt. A mi osztályunkat meg akarták semmisíteni, a múltat végképp eltörölni. Ez embertelen, túl erős és igazságtalan volt. A letragikusabb korszak a történelmünkben, mivel az ellenfél egy ateista, Istent tagadó rendszer volt. Magát az Isten helyére tette, és az embert a kommunista ideológia alá rendelte. Sajnos volt olyan képviselője az arisztokráciának, aki nem úgy viselkedett, ahogy kellett volna, de nem ez a jellemző. A mi országunk nem egy nap alatt, hanem sok száz év alatt erősödött, és ez az osztály sok munkával, hatalmas fegyelemmel és áldozattal építette és védte ezt az országot. Biztos, hogy ha sikerül feldolgozni mindazt, ami történt, azután a jövő nemzedékek tovább tudnak lépni.

Én azt szeretem látni, hogy vannak jelek, amelyek tágitják a mozgásteret, azt, hogy egy ember, egy család, egy hagyomány, egy érték méltó helyet tudjon elfoglalni a világban. Számomra fontos a felelősségtudat. Az, hogy ott van az ember, ott létezik és tesz a közösségért. Ha most egy kastélyra gondolunk, akkor a legfontosabb, hogy fenn kell tartani, restaurálni kell. Olyan kulturális értéket kell, hogy képviseljen, amely erősíti a közösséget és a lelket, a jobb jövőt szolgálva.

Nem csupán a Székelyföld, hanem az erdélyi magyar nyelvű lapok és hírportálok előtt is ismert báró Liphay Antal neve. Már onnan is, hogy mint a gyergyószárhegyi Lázár-kastély többségi örökösét a Hargita Megyei Önkormányzat nemrég Hargita megyéért-díjjal tüntette ki. A díjátadó ünnepségen elhangzott, hogy mecénási tevékenységével Liphay Antal hozzájárult Hargita megye kulturális és turisztikai fejlődéséhez. Ugyanis miután kétév-tizedes jogi munka eredményeként a romániai restitúciós törvény szerint visszaszerezte a gyergyószárhegyi Lázár-kastély többségi tulajdonrészét, azt a székelyek iránti elkötelezettségét megmutatva márciusban a Bőjte Csaba ferences szerzetes által vezetett Dévai Szent Ferenc Alapítványnak adományozta. A 15. században épített, a 16. és 17. században többször átépített gyergyószárhegyi Lázár-kastély az erdélyi reneszánsz építészet egyik legszebb alkotása. Az adománnyal a mecénás lehetővé tette, hogy a székelyföldi reneszánsz kastély megőrizze kulturális szerepét.

Az egykor államosított kastélyban az elmúlt évtizedekben művészeti központ működött, ám az ingatlan visszaszolgáltatása után az intézményt be kellett zárni, mert a másik két tulajdonos egyike beperelte a létesítményt bérlő Hargita Megyei Tanácsot, és olyan magas bért követelt, amelyet az önkormányzat nem tudott kifizetni.

Ahogy Székelyföldön, Liphay Antalnak Palócföldön is joggal jutott ki az idén az elismerésekből. Szent István ünnepén vehette át Stayer László

polgármestertől az önkormányzat képviselő-testülete által megítélt „Szécsény Város Díszpolgára” címet.

Az ünnepségen a város jegyzője méltató beszédben vázolta a Hollandiában, Werkhovenben 1946-ban született Liphay Antal munkásságát, életét. Kiemelve, hogy kiváló vezetői tudással rendelkezik, s munkásságát a magyar közönségkapcsolatok szövetség tagjaként és a Pro Arte et Natura társalapítójaként is kamatoztatta, s hogy a Palatinus Alapítvány tiszteletbeli elnökének választották. Liphay Antal 1986-ban megkapta az Osztrák Köztársaságban végzett diplomáciai szolgálataiért az Arany Becsületrendet. Az Iparművészeti Múzeum Baráti Kör társalapítója és alelnöke. 1993 és 2007 között a magyar kommunikációs ügynökség, a CRS COM társalapítója és projektfejlesztésért felelős igazgatója volt.

2000-ben Liphay Antal átadott a város részére egy olyan területet, amelyen Szécsény fejlődését szolgáló munkahelyteremtő beruházás valósulhatott meg, ezért „Szécsényért Emléklap” kitüntetést kapott. Azóta is azon munkálkodik, hogy megismertesse a fiatalokkal, hogyan tudnak őseik hagyományaiból merítve megfelelni a mai kor kihívásainak. Hagyományörző alkotótáborokat, rajzkurzusokat szervez Benczúrfalván. Tervezi tevékenységéhez méltó alkotóház és közösségi terek kialakítását.

Habár kapcsolatai, világpolgársága révén a nagyvilágon bárhol is otthonra találhatna, ő mégis hazatért a gyökereihez, és családjával együtt itt él Szécsény csatolt településén, a festőfejedelemtől elnevezett Benczúrfalván, s azon dolgozik, hogy a városnak hazai és nemzetközi viszonylatban is elismerést szerezzen. Kezdeményezésére, adományával és azzal, hogy sokan álltak mellé, felesége, Erzsébet támogatásával 2016. június 12-én felszentelhetők Benczúrfalván a Szent Antal Keresztutat, melynek folytatásaként a báró most kápolnát épített a békéért. A keresztút végén, ha széttekint a Fehér-hegytől a Káprásokig a Szécsényi-medence karéján, majd az Ipoly felé fordulva a Felvidék felé, Antal szeme az ősöket kutatja. És az ég felé néz.